

*Hvordan kan vi tale ansvarligt om Gud i dag?*¹

v. professor emeritus dr.theol. Kirsten Nielsen

Det spørgsmål vi skal drøfte i dag lyder: Hvordan kan vi tale ansvarligt om Gud i dag? Det lyder ikke: Kan vi overhovedet tale ansvarligt om Gud? Som kristne er vi nødt til at forudsætte, at det giver mening at tale om Gud og til Gud. Men hvordan gør vi det ansvarligt.

Selve ordet ”ansvarligt” antyder, at det vi siger, skal være et svar. Men hvem er vi ansvarlige overfor? Når vi diskuterer, hvorvidt der er grænser for, hvad man kan sige om Gud, hvis man stadig vil være medlem af den evangelisk-lutherske kirke, gælder ansvarligheden ikke mindst en institution. Man er som medlem af en institution som Folkekirken ikke medlem af hvad som helst, men netop af en institution, der definerer sig selv på en særlig måde. Men vi kan også overveje ansvarligheden i et andet perspektiv, nemlig i forhold til den Gud, som har givet sig til kende gennem de bibelske skrifter. Og det er hvad jeg opfatter som min opgave som underviser og forsker i Det Gamle Testamente: Hvordan kan vi tale ansvarligt om Gud, når vi vil tale om den bibelske Gud og ikke en hvilken som helst tanke om det guddommelige?

Talen om Gud forudsætter brug af billeder

Jeg læste engang hos en tysk teolog, at det afgørende teologiske spørgsmål lyder: “Hvordan kan Gud, der ikke er af denne verden, gøre sig kendt i verden?” Det var så indlysende rigtigt, og alligevel kom det bag på mig. Det rigtige består i, at der er en modsigelse mellem en Gud, som er så totalt anderledes end os, og så påstanden om, at ham kender vi godt. For hvordan kan vi kende det, som er helt anderledes?

Og så er spørgsmålet alligevel overraskende. For alle vi, som kunne tænkes at blive anfægtet af spørgsmålet, vi går jo netop ud fra, at Gud *har* gjort sig kendt. Det er grundlaget for hele den kristne tro og er en selvfølgelig del af vores børnelærdom. Vore forældre har fortalt bibelhistorie for os, de har lært os at bede “Fader Vor” og derigennem gjort os fortrolige med Gud. Vi har selv brugt ordene “Gud, vor far” så ofte, at det falder os forholdsvis nemt at svare på spørgsmålet, om hvordan Gud gør sig kendt i verden. For Gud er jo ikke blot vor far, han er Jesu far og har gjort sig kendt i denne verden gennem Jesus. Den,

---

¹ Teksten er en forkortet udgave af et foredrag holdt i Snebjerg Sognehus 27. marts 2008 samt i Slagelse 2009 3.11.2009

der har set sønnen, har også set faderen, står der i Johannesevangeliet (Joh 14,9).

Men hvem af os har set sønnen? Vi lever adskillige hundrede år efter hans død og opstandelse. Og hvad mener vi egentlig, når vi beder “Vor far, du som er i himlen”. Siger vi ikke dermed noget, som både antyder nærhed, “Vor far”, og afstand “som er i himlen”, dette helt anderledes sted, som ingen af os endnu har set? Ja, hvad mener vi egentlig, alle vi, der kender Gud som en, der fortælles om, en vi kan læse om, en som har givet sig til kende på sprogets betingelser?

Vi kender Gud på sprogets betingelser, siger jeg. Men så vil en eller anden nok indvende, at livet er mere end sproget. At Gud kender vi også gennem hans gode gaver til os, gennem selve livet, omsorgen for os, ja for nogles vedkommende gennem personlige erfaringer og oplevelser. Ganske rigtigt; men at det er Gud, der står bag, det ved vi, fordi vi har fået fortalt, hvem Gud er. Det er gennem sproget vore oplevelser er blevet til erfaringer, vi kan fortælle om og forholde os til. Derigennem har vi opnået en fortrolighed med Gud, som egentlig er overraskende. For hvordan kan sproget tale fortroligt om det, der er så helt anderledes? Det kan det, når det bruger velkendte ord, men bruger dem billedligt.

Hvad er billedsprog?

Det karakteristiske for et sprogligt billede er jo, at det på samme tid siger om noget, at det er som, og at det alligevel er anderledes, dvs. det ligner, men er ikke identisk med. Det er det, der sker, når en bedstemor kalder sit barnebarn “min øjesten”. Hun bruger ordet “øjesten”, som betegner en del af hendes egen krop, noget man klart kan pege ud og definere, og så fremsætter hun den påstand, at barnebarnet er hendes øjesten. Små logikere - i enhver alder - ville afvise og sige: Sludder. Jeg er mig, jeg er ikke en del af dig. De opfatter nemlig udsagnet bogstaveligt og kender endnu ikke det sprogpil, den sproglige konvention, der hedder: billedsprog, metaforer, lignelser. Der er forskellige måder at bruge sproget på. Og først efterhånden lærer man sig ikke blot gloserne, men også de særlige former for sprogbrug, som fx humor, ironi eller billedsprog.

Det bibelske sprog er fyldt med billeder. Og skal vi i dag tale om Gud, så må vi også bruge og genbruge billeder. Vi kan ikke klare os med bogstavelig tale, for formålet med bogstavelig tale er at definere i betydningen afgrænse. Men Bibelens Gud kan ikke defineres. Gud er nemlig ikke kun den åbenbarede, men også den skjulte Gud. Hvad vi siger om Gud må derfor være formuleret på en sådan måde, at der er plads for, at Gud også er anderledes, end vi

forestiller os, at Gud har skjulte sider.

Billedforbuddet

Vi må bruge billeder, når vi taler om Gud. Men hvordan forholder billedsproget sig så til det såkaldte billedforbud i Det Gamle Testamente? I vores lutherske kirke har vi ikke taget forbuddet mod at danne billeder bogstaveligt. Det hænger sammen med, at når Gud valgte at iføre sig menneskelig skikkelse i Jesus fra Nazaret, så tør vi også gøre os billeder af Gud. Men det er et spørgsmål, om det gamle bud alligevel ikke har noget at sige os i dag.

Billedforbuddet er et af De Ti Bud og lyder således:

Du må ikke lave dig noget gudebillede i form af noget som helst oppe i himlen eller nede på jorden eller i vandet under jorden. Du må ikke tilbede dem og dyrke dem, for jeg, Herren din Gud, er en lidenskabelig Gud. Jeg straffer fædres skyld på børn, børnebørn og oldebørn af dem, der hader mig; men dem, der elsker mig og holder mine befalinger, vil jeg vise godhed i tusind slægtled (2 Mos 20,4-6).

Forbuddet har sin baggrund i den gammeltestamentlige forståelse af Gud som større og anderledes end vore menneskelige forsøg på at forme Gud. Da buddet blev til, var der tale om konkrete billedstøtter, som man tilbad og dyrkede. Men buddet kan også kaste lys over spørgsmålet om, hvordan man skal tale om Gud. Vi kunne gengive denne side af buddet på følgende måde: Du må ikke gøre dig noget færdigt billede af Gud, så du definerer og afgrænser Guds virkelighed, for Gud åbenbarer sig gennem mange forskellige billeder. Og du må ikke identificere Gud med de sproglige billeder, du bruger om Gud. For sprogets virkelighed er mere begrænset end Guds virkelighed.

Det er farligt at gøre sig et færdigt billede af et andet menneske, for så låser man dette menneske og sit eget forhold til den pågældende fast. Man opgiver at forvente andet, end hvad man mener at vide på forhånd, og kan derfor ikke møde dette menneske med håb. På samme måde er det farligt at gøre sig et *færdigt* billede af hvem Gud er, for så har vi låst Gud fast inden for vore egne begrænsede forestillinger. Hvad vi måske savner i dag er villigheden til at bruge de mange billeder i stedet for kun at tale om Gud som en far.

Gud som far, konge og kvinde

Hvis vi taler om Gud i billeder, så er formålet at give udtryk for vores forhold til Gud, at udtrykke hvad Gud betyder for os. Når vi vælger et billede, der skal sige noget om et gensidigt forhold, så vælger vi normalt et personbillede. Med Gud er det fx som med en far

eller som med en konge. I Salmernes Bog kan vi møde faderbilledet og kongebilledet i direkte forlængelse af hinanden, som det sker i Sl 103:

Som en far er barmhjertig mod sine børn,
er Herren barmhjertig mod dem, der frygter ham.
For han ved, at vi er skabt,
husker på, at vi er støv.
Menneskets liv er som græsset,
det blomstrer som markens blomster;
når vinden blæser over det, er det der ikke mere,
der, hvor det stod, ser man det ikke mere.
Men Herrens troskab varer fra evighed
til evighed mod dem, der frygter ham,
og hans retfærdighed mod børnenes børn,
mod dem, der holder hans pagt
og husker hans bud og følger dem.
Herren har grundfæstet sin trone i himlen,
han hersker som konge over alle.
Pris Herren, I hans engle,
I stærke krigere, der udfører hans befaling
i lydighed mod hans ord.
Pris Herren, alle hans hære,
hans tjenere, der udfører hans vilje.
Pris Herren, alle hans skaberværker
overalt i hans rige.

Min sjæl, pris Herren! (Sl 103,13-22)

Her kan man se, hvordan både det nære og det fjerne, far og konge, ja himlens hær, må med for at tale sandt om Gud. Et enkelt billede gør det ikke. Et enkelt billede er ikke nok, hvor rammende vi end synes, at det er. Som oftest omtales Gud som en person, og inden for personkategorien som en mand. Men dette billede kan ikke stå alene. Ifølge skabelsesberetningen er mennesket skabt i Guds billede, "som mand og kvinde skabte han dem" (1 Mos 1,27). Både mand og kvinde ligner Gud, og tilsvarende kan Gud lignede både ved en mand og en kvinde. I den danske oversættelse af Sl 103, kan vi ikke se, at der faktisk er noget kvindeligt ved skildringen af Gud. Men når det hedder, at Gud er barmhjertig mod sine børn som en far, så hedder det på hebraisk, at Gud har "livmoder" for dem. Gud som far er altså ikke nødvendigvis en meget maskulin Gud.

Et af de smukkeste steder, hvor Gud er skildret feminint, finder vi i profeten Esajas' Bog, hvor det hedder:

Glemmer en kvinde sit diende barn?
Glemmer en mor det barn, hun fødte?

Selv om de kunne glemme,
glemmer jeg ikke dig. (Es 49,15)

Gud er altså endnu mere mor, end den kvinde, der ammer sit barn, og hvis krop nok skal give besked, hvis hun skulle glemme barnets behov.

Gud kan altså ikke beskrives fyldestgørende alene ved hjælp af billedet af en mand, for Gud overskrider vore begreber om, hvad en mand er. Gud kan heller ikke beskrives fyldestgørende alene ved hjælp af billedet af en kvinde, for også kvindebilledet er for begrænset til at rumme Gud. Vi kommer derfor ingen vegne blot ved at skifte ordet far ud med ordet mor. Men forældre billedet er heller ikke tilstrækkeligt. Et af de mange andre billeder for Gud er hyrdebilledet.

Gud som hyrde

Hvad mente man egentlig, når man i det gamle Israel talte om Gud som den gode hyrde? Ordene ”hyrde” og ”lam” vækker umiddelbart positive associationer hos de fleste af os. Noget med omsorg og nærhed. Genklange af Ingemanns gode hyrde, der lader lammet hvile ved sin fod og kalder det med kærlige navne (DDS 664). Og hvis referensrammen ikke er salmebogen, så er den måske rokokotidens idyller, hvor hyrder og hyrdinder nyder naturen omgivet af skødehundeagtige lam.

Men sådanne associationer er kulturbestemte. Hvad vi i dag forbinder med hyrder og lam er ikke nødvendigvis, hvad man tænkte på i det gamle Israel, hvor hyrdebilledet er et velkendt gudsbillede. Vi må derfor begynde med at undersøge, hvad en hyrde var i datidens samfund.

En hel del af vor viden stammer fra 2 Mos 22,9-14. Det er en lovtækt, der siger noget om hyrders erstatningspligt i tilfælde af, at hjorden bliver udsat for overgreb af den ene eller anden art. Som hovedregel gælder, at hyrden er ansvarlig for hjorden og derfor også erstatningspligtig over for ejeren, hvis et af dyrene kommer til skade. Men der er dog grænser for ansvaret. Er der tale om en form for røveri, hyrden ikke med rimelighed kunne have forhindre, så skal han sværge på sin egen uskyld med fare for, at en falsk ed rammer ham selv. I tilfælde af vilde dyrs overfald skal han ikke erstatte det sønderrevne dyr; men han skal dog gå så meget ind i kampen mod det vilde dyr, at han kan bringe en ørelap eller et skinneben tilbage til ejeren som bevis for, at fåret eller lammet virkelig er blevet dræbt af en løve og ikke solgt under hånden af hyrden selv (jf. Am 3,12). Anderledes sagt: Det er ikke kun som

udsmykning, at hyrden udstyres med stok og stav. Han skal virkelig bruge dem til at forsvare sin hjord.

Videre gælder det, at hyrden skal bringe dyrene til gode græsgange (Ez 34,14) og vandingssteder (Sl 23,2). Han skal sørge for, at hjorden ikke spredes og forvilder sig (Ez 34,12-13), og skulle det alligevel ske, skal han bringe de forvildede får tilbage og sørge for, at de sårede bliver forbundet. Han er også hjordens læge. Konklusionen må være, at det er et strengt og ansvarsfuldt job, som kræver sin mand.

En af de bedst kendte salmer i Det Gamle Testamente er hyrdesalmen, Sl 23.

Herren er min hyrde, jeg lider ingen nød,
han lader mig ligge i grønne enge,
han leder mig til det stille vand.
Han giver mig kraft på ny,
han leder mig ad rette stier
for sit navns skyld.
Selv om jeg går i mørkets dal,
frygter jeg intet ondt,
for du er hos mig,
din stok og din stav er min trøst.
Du dækker bord for mig
for øjnene af mine fjender.
Du salver mit hoved med olie,
mit bæger er fyldt til overflod.
Godhed og troskab følger mig,
så længe jeg lever,
og jeg skal bo i Herrens hus
alle mine dage.

Billedet er hentet fra hverdagen, hvor det er hyrdens pligt at sikre hjorden den nødvendige føde og at forsvare fårene mod de vilde dyr. Som Guds billede er det ikke overraskende. Hyrdetitlen anvendes ofte om sumeriske og egyptiske guder som en ærestitel, ligesom der er gammel tradition for at anvende hyrdebilledet som billede på kongen. Billedet er altså velkendt, men netop derfor bliver vi overraskede, når Gud if. Hoseabogen kan sige:

For jeg er som en løve for Efraim,
som en ungløve for Judas hus;
det er mig, der sønderriver,
jeg slæber byttet bort,
ingen kan redde det. (Hos 5,14)

Her er Gud skildret som et af de vilddyr, som Han ifølge Sl 23 vil beskytte hjorden imod. Hyrden er transformeret til sin egen modstander, når han som en løve kaster sig over de får, han er sat til at vogte. Og da det er Gud selv, billedet drejer sig om, er Han en uovervindelig

modstander: Ingen kan redde byttet ud af Hans hånd.

Så fortsætter teksten. Løven trækker sig tilbage og afventer, at Israel gør bod og vender om. Nu beslutter folket sig for at vende om til Gud og giver denne begrundelse:

Han har slået, men han vil læge os.
Han giver os liv efter to dage,
rejser os på den tredje dag,
og vi skal leve for Guds ansigt. (Hos 6,1-2)

Vi får her et meget komplekst Guds billede: Gud er skildret som den, der både slår og læger, dvs. som en læge, der både fremkalder sårene og sørger for deres helbredelse! Billedet af lægen ser ud til at være et nyt Guds billede; men ser vi nærmere til, er det nok stadig hyrdescenariet, der ligger bag teksten og holder den sammen. For til hyrdens mange opgaver hører også at forbinde de sårede dyr; han er hjordens læge, sådan som det fremgår af det store hyrdebillede i Ez 34, hvor Gud lover, at Han selv vil vogte sine får, forbinde de kvæstede og styrke de syge (Ez 34,16).

Gennem hyrdebilledet forsøger profeten at give sprog til de erfaringer, Israel har gjort. Fra Israels hyrde kommer også de slag, der rammer hårdt, og da har Israel ingen anden mulighed end at vende sig til sin hyrde og bede ham om at helbrede deres sår. Billedet er komplekst og dermed sikres netop, at det ikke kun indfanger så lille en del af virkeligheden, at livet forvrænges til sentimental hyrdeidyl.

Men følger vi et øjeblik dette billedes brugshistorie, sådan som vi kender den fra Det Nye Testamente, opdager vi, at der findes endnu en kombinationsmulighed. Hyrden kan ikke blot optræde som vilddyr, men også som offer. I Johannesevangeliet (Joh 10,1-31) bruges billedet af hyrden som billede på Jesus. Her siges det, at Jesus er den gode hyrde, og til de forventninger, der normalt stilles til en hyrde, føjes da ordene om, at den gode hyrde sætter sit liv til for fårene. Rollen som hyrde får nye implikationer. Hvor man fra hverdagslivet kender til tab blandt fårene, når de vilde dyr kommer og gør indhug i hjorden, dér taler Johannesevangeliet om hyrden, der går i fårenes sted og ofrer sig.

Det er en sådan forståelse af Jesu opgave, der genspejles i Første Korintherbrev, hvor menigheden opfordres til at rense den gamle surdej ud, og opfordringen begrundes med, at "også vort påskelam er slagtet, Kristus" (1 Kor 5,7-8). At hyrden sætter sit liv til for fårene kan altså tolkes som en offerhandling. Hyrden bliver selv det lam, der slagtes. Den gode hyrde som offerlam!

Kristus som offerlam møder vi igen i Bibelens sidste bog: Johannes' Åbenbaring,

hvor vi læser om den store hvide flok. Disse 144.000, tolv tusinde fra hver af Israels tolv stammer, står foran tronen i hvide klæder. En af de ældste spørger, hvor de kommer fra, men må selv give svaret:

Det er dem, som kommer fra den store trængsel, og som har vasket deres klæder og gjort dem hvide i Lammets blod. (Åb 7,14)

Den store hvide flok er altså de retfærdiggjorte. De er ikke retfærdige pga. egne fortjenester, men fordi de har modtaget retfærdigheden fra Kristus. Med dogmatikkens sprogbrug: De er retfærdiggjorte for Kristi skyld. I billedsproget tales der om, at de snavsede klæder er blevet vasket hvide (hvidheden som retfærdighedens farve). Og midlet til at rense snavset (synden) af klæderne er Lammets blod. Som billede er det barokt: Rødt blod vasker normalt ikke hvidt. Men ud fra forestillingerne om offerlammet bliver billedet rammende. De hvide klæder kan kun blive hvide, fordi de vaskes med en rensende væske, dvs. det sonende blod, der kendes fra offerriterne, hvor skylden fjernes gennem ofringen af et dyr.

Læst som bogstavelig tale er verset om de hvide klæder og det røde blod meningsløst, læst ud fra billedsprogets verden er det et af de mest meningsfulde udsagn i Bibelen, for i det sammenfattes i få streger hele frelseshistoriens budskab, at én dør i alles sted for at skabe nyt liv. Den gode hyrde bliver offerlam for vores skyld.

Vi kan ved denne hastige skitse af genbrugen af det gammeltestamentlige hyrdebillede se, hvorledes billedet indgår i nye sammenhænge og derved får nye betydninger. Set ud fra Ny Testamente alene må hyrdebilledet vække taknemmelighed og glæde. Men inddrager vi de gammeltestamentlige tekster, møder vi også den mulighed, at hyrden bliver til en af hjordens fjender, et vilddyr, som overfalder Efraim.

Om den samme Gud anvendes to billeder, der umiddelbart står i modstrid med hinanden, men ikke er til at komme udenom, da de udtrykker en central tankegang i Det Gamle Testamente: Der er kun den ene og samme Gud. Det er ham, der har magten, og ham, der suverænt bruger den. Skaberen er *også* tilintetgøreren.

De fire elementer som Guds billeder

Gammel Testamente bruger forskellige billeder om Gud. Ud over personbilleder og billeder fra dyreverdenen møder vi billedet af Gud som en brændende ild. Det var den måde, Moses mødte Gud på i den brændende tornebusk, da Gud kaldte Moses til at blive Israels leder (2 Mos 3). Med Gud er det som med en brændende ild.

Eller Gud kan sammenlignes med en kilde med levende vand. Det er profeten Jeremias, der bruger dette billede for at minde sin samtid om, at Gud er lige så uundværlig, hvis de vil overleve, som det rindende vand er (Jer 2,13). Rindende, frisk vand, sådan er det med Gud.

Også vinden bruges som billede på Gud. Ordene i skabelsesberetningen om Guds ånd, der svævede over vandene (1 Mos 1,2), kan lige så vel oversættes ved "en Guds storm piskede over vandene". Gud var selv nærværende ved skabelsen som et vældigt stormvejr (jf. også livsånderne fra de fire verdenshjørner, dvs. vindene, der skaber liv af de døde ben i dalen ifølge Ezekiels Bog kap. 37). Med Gud er det ikke blot som med en ild, en kilde med vand, men også som med stormvinden eller åndepustet.

Endelig skal nævnes billedet af Gud som en klippe, således som vi kender det bl.a. fra Sl 62,3: "Kun han er min klippe og min frelse, min borg så jeg ikke vakler." Med Gud er det som med klippen, den faste jord.

Sammenfatter vi disse fire forskellige billeder, så har vi ild og vand, luft og jord, de fire elementer. Skal Bibelen tale om Gud, må den altså bruge mange forskellige billeder, både billeder fra menneske- og dyreverdenen og billeder fra elementernes verden. Og netop ved at bruge disse mange forskellige billeder viser Bibelens forfattere, at de selv var fuldt bevidste om, at hvad de sagde, var ikke definitioner af Gud, men netop billeder.

At bede og håbe

At vi må bruge mange forskellige billeder for at tale ansvarligt om Gud, det kan vi ikke mindst lære af Det Gamle Testamente med dets stadige fastholdelse af, at Gud ikke blot er en Gud, der åbenbarer sig for sit folk, men også en Gud, der skjuler sig. Af Det Nye Testamente kan vi især lære, at når vi henvender os til denne Gud, som er så anderledes, så kan vi alligevel gøre det med samme tillid, som når et barn henvender sig til sin far. Derfor giver det mening at bede. Bibelens Gud er større, end vi kan gøre os forestilling om. Derfor kan Gud overraske. Og derfor kan vi håbe, når alt ser håbløst ud. Salmedigteren Johannes Johansen har i et lille digt, som han kalder "Bag gardinet", formuleret følgende bøn til Gud:

I mit mørke, tunge sind
luk lidt lys og lethed ind,
så jeg slipper lidt af sorgen
og kan leve til i morgen.

En af måderne at finde lidt lys og lethed på, uden at fortrænge sorgen, er ved at læse i

Bibelen, ikke mindst i Salmernes Bog. For nok er der mange klager fra mennesker, for hvem Gud er den skjulte Gud, som ikke svarer, når de kalder; men der er også vidunderlige billeder af Gud, som giver os håb og tro på, at vi trods alt, hvad der sker, er i gode hænder. I

Salmernes Bog kan vi møde ord som

Min Gud, min Gud! Hvorfor har du forladt mig?
Du er langt borte fra mit råb om hjælp og fra mit skrig.
Min Gud, jeg råber om dagen, men du svarer ikke,
og om natten, men jeg finder ikke ro. (Sl 22,2)

Eller som i Sl 44:

Vågn op, hvorfor sover du, Herre?
Stå op, forstød os ikke for evigt!
Hvorfor skjuler du dit ansigt
og glemmer vor nød og trængsel?
Vor sjæl synker ned i støvet,
vor krop klæber til jorden.
Rejs dig, kom os til hjælp!
Udfri os, så sandt du er trofast. (Sl 44,24-27)

Disse råb om hjælp er båret af en vilje til på trods af de ydre forhold at holde fast i, at Gud er. At Gud skjuler sig for en tid, betyder ikke, at så er der ingen Gud, sådan som tåberne hævder det if. Sl 14. Men det betyder, at så må man klamre sig til Gud ligesom patriarken Jakob, der en nat lang kæmpede med Gud. Da det var ved at blive lyst, ville Gud forlade ham og slog ham derfor på hofteskålen for at gøre sig fri af Jakob. Men Jakob holdt fast og udbrød: ”Jeg slipper dig ikke, før du velsigner mig” (1 Mos 32,27). Gud havde vist sig i skikkelse af et væsen, der hørte natten til, og som ikke ville se lyset i øjnene. Men for den der fortalte denne historie om Israels Gud var det afgørende, at også i mørket er Gud, også når der kæmpes på liv og død, er Gud til stede. Det er en fremmed tanke for os, der er så præget af Ny Testaments måde at tænke på, hvor Gud er i lyset, og det er Guds modstander, der er i mørket. Men lad os ikke glemme, at for den, der tror sig forladt af Gud, og som derfor ikke ser anden mulighed end at overgive sig til mørket, er der trøst at hente i salmistens ord:

Siger jeg: ”Mørket skal dække mig,
lyset blive til nat omkring mig”,
så er mørket ikke mørke for dig,
natten er lys som dagen,
mørket er som lyset. (Sl 139,11-12)

At tale ansvarligt om Gud betyder også at turde råbe i sin nød, at turde løbe Gud på døren, skrigende sin fortvivlelse ud og vente til det bliver morgen og velsignelsen kommer. Måske ikke,

som vi ventede det. Måske anderledes, måske mere skjult end åbenlyst. Men kæmpe og vente med håb.

Det fortælles, at den tidligere forstander for Askov Højskole, Knud Hansen, engang efter et muntert lag tog afsked med sine venner ved at løfte sine hænder til en ypperstepræstelig velsignelse og sige: Herren velsigne jer og forbavse jer! At tale ansvarligt om Gud betyder også at give rum for overraskelserne.

Se også Gertrud Yde Iversen og Kirsten Nielsen, En indføring i Bibelen, Kontekst, København: Bibelselskabets Forlag 2010, hvor afsnittet s. 79-113 handler om Guds billeder i Det Gamle Testamente.